

1. Академічний тлумачний словник української мови. 1976. Том 7. 509 с. URL: <http://sum.in.ua/s/pravosvidomistj>

2. Дергачов Є. В. Правова свідомість суспільства: від праворозсудковості до право розумності. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2016. Вип. 3-4. С. 155-168.

Мінакова Євгенія Валеріївна
старший викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАСЛІДКИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ

Вітчизняний механізм контролю в державі, який трансформується у зв'язку з демократичними тенденціями державотворення, може бути спрямований на діяльність інститутів громадянського суспільства лише у виключних випадках, що обумовлені потребою захисту прав людини і суспільства. Не є виключенням і діяльність органів місцевого самоврядування, різні напрями якої, складають об'єкт державного контролю та нагляду.

Мета державного контролю та нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування включає: 1) забезпечення верховенства права, законності та дисципліни; 2) попередження та припинення правопорушень у роботі органів місцевого самоврядування в інтересах суспільства і громади; 3) поновлення порушених прав і свобод фізичних та юридичних осіб, громади, а також застосування заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.

Ефективна діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб впливає не тільки на якість життя територіальної громади, а й на демократизацію держави в цілому. На думку деяких фахівців, сучасна методологія оцінки якості управлінської діяльності має передбачати комплексне дослідження трьох її аспектів, а саме: вимірювання величини докладених зусиль для отримання бажаного результату; вимірювання досягнень за результатами діяльності; зіставлення досягнень із зусиллями [1]. Отже, при оцінці роботи підконтрольного органу, важливу роль відіграє аналіз співвідношення його діяльності та її результатів. Зазначену методологію можна застосувати для оцінки діяльності органів місцевого самоврядування.

Результатами контролю шляхом подолання виявлених відхилень діяльності підконтрольного об'єкта стають: усунення (коригування) виявлених недоліків; оцінка ефективності діяльності підконтрольних об'єктів; забезпечення збереження та сталого розвитку досягнутих результатів; вжиття дієвих заходів щодо своєчасного інформування відповідних правоохоронних органів про порушення підконтрольним об'єктом адміністративного та кримінального законодавства [2, с. 39]. Недопустиме застосування заходів державного примусу щодо органів місцевого самоврядування безпосередньо державними органами, які проводять контроль.

Андрійко О. узагальнює, що державний контроль переважно застосовувався на практиці як своєрідний силовий засіб впливу на суб'єкти суспільних відносин, тобто в основному застосовувалися «регулююча» і «каральна» його функції. При цьому фактично майже не бралися до уваги «відновлююча» і «спрямовуюча» функції контролю [3, с. 10-11]. Застосування такого підходу щодо органів місцевого самоврядування недопустимий.

При реалізації державного контролю за реалізацією органами місцевого самоврядування делегованих повноважень доцільним є вжиття заходів як переконання, так і примусу з метою відновлення законності і верховенства права. Під час реалізації державного нагляду за реалізацією власних повноважень органами місцевого самоврядування можливе застосування лише переконання та попередження.

У проєкті закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні» від 30.10.2020 р. заходами з усунення порушень законодавства є: 1) вимога про усунення порушення; 2) звернення до суду. Вимога про усунення порушення передбачає звернення органу із забезпечення законності до відповідного органу чи посадової особи місцевого самовряду-

вання з вимогою усунути порушення законодавства. Не усунення порушення органом місцевого самоврядування є підставою для звернення органу із забезпечення законності до суду з позовом про визнання відповідного акту незаконним та його скасування повністю або у частині. Необґрунтоване звернення до суду з позовом про усунення порушення не допускається [4]. Принагідно зазначимо, що сама ідея звернення до суду з позовом про визнання акту органу місцевого самоврядування незаконним та його скасування повністю або у частині є виправданою. Але ефективність і своєчасність цієї форми реагування ускладнена. На сьогодні суди перевантажені кількістю справ на одного суддю, у зв'язку зі зменшення числа суддів та прогресуючим навантаженням на суд. Якість правосуддя в цих умовах знижується, тому своєчасність прийняття рішень у справах про порушення закону органом місцевого самоврядування не гарантована. Враховуючи важливість своєчасної реалізації функції органів місцевого самоврядування, блокування їх рішень унаслідок затягування судового розгляду справи та прийняття остаточного рішення призведе до непередбачуваних наслідків для громад.

Сьогодні все частіше обговорюється та застосовується практика альтернативного вирішення правових конфліктів без звернення до судових процедур. Популярності набуває медіація, що розглядається як один із альтернативних способів вирішення конфліктів. Хоча ця технологія більш притаманна для вирішення приватно-правових спорів, її потенціал свідчить про придатність медіації до імплементації у публічно-правову сферу.

Головна особливість медіаційних процедур – це прийнятність отриманого результату для всіх сторін конфлікту, тоді як судові процедури передбачають, як правило, сторону, що виграла, і сторону, що програла [5, с. 106]. Медіація – це один зі способів уникнути наростання конфлікту між органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у процесі контролю та нагляду за здійсненням як делегованих, так і самоврядних повноважень останніми.

Вирішення конфліктів, які виникають із певною частотою під час виконання своїх обов'язків у державних службовців або посадових осіб місцевого самоврядування, актуалізують питання вдосконалення їх професійних компетентностей, зокрема і в частині побудови ефективних комунікацій, переговорів тощо [5, с. 107]. Але, проблеми впровадження альтернативного вирішення юридичних конфліктів у публічно-правову сферу не обмежуються лише непопулярністю медіації серед публічних службовців.

Проблемою запровадження інституту медіації в Україні є відсутність нормативно-правової бази щодо її регулювання та низький рівень обізнаності населення. Адміністративна медіація – це вид альтернативного врегулювання адміністративних суперечок, метод їх вирішення із залученням адміністративного медіатора (як правило, вищого керівника посадової особи, діяння якої оскаржуються), який допомагає улагодити публічний конфлікт – відновити порушені цінності приватної особи за умови дотримання публічного інтересу суспільства [6, с. 272].

Верховний Суд України у зауваженнях та пропозиціях до одного з проєктів Закону України «Про медіацію» (реєстр. № 2425а-1 від 3 липня 2013 року) зазначає про неможливість застосування процедур медіації у сфері публічного владного управління, оскільки вільне волевиявлення суб'єкта владних повноважень, укладання ним угоди за наслідками процедур медіації не виключає випадків виходу при цьому уповноважених представників суб'єктів владних повноважень за межі законодавчо визначених приписів щодо повноважень, способу або процедур діяльності цього органу влади (її посадової особи), а отже, за певних обставин суперечитиме принципу законності. Також, наявність у цього суб'єкта рівних прав і обов'язків з іншою стороною переговорів щодо медіації заперечує сам владний статус суб'єкта владних повноважень, імперативність (загальнообов'язковість) його волевиявлення для об'єкта управління під час здійснення владних управлінських функцій на основі законодавства, у зв'язку з чим і виникають справи адміністративної юрисдикції [7]. Але, орган місцевого самоврядування не є об'єктом управління суб'єктів державного контролю та не знаходиться на нижчому рівні.

Отже, за результатами державного контролю за реалізацією органами місцевого самоврядування делегованих повноважень доцільним є вжиття заходів як переконання, так і примусу з метою відновлення законності і верховенства права. За результатами державного нагляду за реалізацією власних повноважень органами місцевого самоврядування можливе застосування лише переконання та попередження. Заходами з усунення порушень законодавства органом місцевого самоврядування необхідно визнати на законодавчому рівні вимогу про усунення порушення та звернення до суду.

Звернення суб'єкта контролю до суду з позовом про визнання акту органу місцевого самоврядування незаконним та його скасування повністю або у частині є виправданою, але ефективність цієї форми реагування ускладнена перевантаженістю судової системи. Якість правосуддя в цих умовах знижується, тому своєчасність прийняття рішень у справах про порушення закону органом місцевого

самоврядування не гарантована. Медіація є одним зі способів уникнути наростання конфлікту між органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у процесі контролю та нагляду за здійсненням як делегованих, так і самоврядних повноважень останніми. Незважаючи на існуючі проблеми врегулювання медіації, у Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. та «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. доцільно передбачити альтернативне вирішення суперечок за наслідками державного контролю та нагляду.

1. Михайлюк В.С. Ефективність діяльності органів місцевого самоврядування як запорука надання якісних послуг населенню. URL: <http://intkonf.org/mihaylyuk-vs-efektivnist-diyalnosti-organiv-mistsevo-go-samovryaduvannya-yak-zaporuka-nadannya-yakisnih-poslug-naselennyu/>
2. Горбова Н.А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення. Право та державне управління. 2019. № 1 (34). Том 1. С. 37-42. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/tom_1/8.pdf
3. Державний контроль у сфері виконавчої влади : наук. доповідь / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. 60 с.
4. Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні: проект закону від 30.10.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70293
5. Мельниченко А., Радченко Ю. Імплементация інструментів медіації у практику публічного управління та адміністрування. Публічне управління та митне адміністрування. 2020. № 2 (25). С. 104-110.
6. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтєвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Богуцька Л. П. Медіація у вирішенні публічно-правових спорів. URL: <https://ukrainepravo.com/scientific-thought/naukova-dumka/zaprovadzheniya-med-ats-yak-alternativnogo-shlyakhu-vir-shennya-publ-chno-pravovikh-spor-v/>.

**Петрушевська
Валентина Костянтинівна**
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
адвокат

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕЇ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Традиційно розуміння поняття правозастосування було невід'ємним від державно-управлінських правовідносин. Залежно від джерела та прихильності конкретного науковця до тієї чи іншої школи права, значення певних ознак, характерних рис чи елементів даного поняття варіюється, проте невід'ємно пров'язується із застосуванням норм права у владно-організованій діяльності, відносно конкретного суб'єкта (громадянина) із дотриманням принципу законності.

Проте, у світлі глобалізаційних процесів, що хоч і мали місце протягом усієї людської історії, але набули дійсно потужного розвитку після завершення «холодної війни», роль, місце і навіть розуміння самої ідеї держави та державності у різних соціальних процесах змінюється та навіть нівелюється на користь транснаціональних корпорацій. Заслугує уваги оригінальне розуміння Томасом Л. Фрідманом глобалізації у якості динамічного поступального процесу, що передбачає неминучу інтеграцію ринків, національних держав і технологій ще небаченого розмаху у такий спосіб, який надає можливості окремим особам, корпораціям і державам впливати на світ більше, швидше, глибше та з меншими витратами ніж будь-коли раніше.

Такий великий вплив на сучасний світ дає можливість корпораціям не лише збільшувати прибутки чи заправляти укладом життя споживачів їхньої продукції, але все частіше ставить питання про збільшення відповідальності таких суб'єктів не лише перед власними споживачами, але і перед усіма, хто хоч найменшим чином стикається із результатами їх діяльності. Так, згідно звіту волонтерів світової організації Break Free From Plastic безумовними лідерами світового забруднення пластиком у 2020 році є такі загальновідомі компанії харчової промисловості як Coca-Cola, PepsiCo і Nestlé. Жоден уряд світу не справляє такий сильний вплив на кліматичні зміни як названі у цьому та інших во-